

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

A mű szolgálati jellegének; a szerző és előadóművész személyhez fűződő jogai megsértésének megállapítása

Ügyszám: SZJSZT 9/2004

A megbízók által feltett kérdések:

1. Milyen feltételek mellett lehet az 1999. szeptember 1-jét megelőzően munkaviszony keretében, de a munkaköri kötelezettség pontos, írásbeli meghatározása nélkül alkotott műveket szolgálati műnek tekinteni?
2. Az 1964-ben készült filmre alkalmazhatók-e a szolgálati műre vonatkozó szabályok?
3. A filmalkotás részleteinek műsorelválasztóban történő felhasználása milyen felhasználási módnak tekinthető (filmalkotás más műben történő felhasználásának, a sugárzási jogba tartozó vagy egyéb felhasználásának)?
4. Az 1999. szeptember 1-jét megelőzően alkotott szolgálati műnek tekinthető filmalkotásokat illetően a munkáltatók megszerezték-e a műsorelválasztóban történő felhasználás, illetve a filmalkotás sugárzása harmadik – belföldi vagy külföldi – személy részére történő engedélyezésének jogát? Amennyiben igen, a megjelölt felhasználásokra tekintettel igényt tarthatnak-e a szerzők díjazása?
5. Amennyiben az 1964-ben készült filmre nem alkalmazhatók a szolgálati műre vonatkozó szabályok, állapítsa meg a Tisztelt Szakértő Testület, hogy a megbízó gazdálkodó szervezet megszerezte-e a filmalkotás részlete műsorelválasztóban történő felhasználásának jogát? Amennyiben igen, igényt tarthat-e a rendező-operatőr díjazásra?
6. Mely szerzői jogi törvény rendelkezései alkalmazandók a 4. és 5. kérdés elbírálására? Amennyiben az 1969. évi III. törvény alkalmazandó, akkor az 1999. szeptember 1-jét megelőzően alkotott szolgálati műnek tekinthető filmalkotásokat illetően hogyan értelmezendő a 9/1969 (XII. 29.) MM sz. rendelet 12. § (1) bekezdése?
7. Állapítsa meg a Tisztelt Szakértő Testület, hogy megsértette-e a megbízó gazdálkodó szervezet a szerzőnek a mű integritásához fűződő jogát azzal, hogy az alkotó által készített filmalkotásnak az ő megkérdezése nélkül kiválogatott részleteit műsorelválasztóban – részben állóképként – felhasználta?
8. Az 1979-ben készült film felhasználását illetően megsértette-e a megbízó gazdálkodó szervezet az előadóművész személyhez fűződő jogait azáltal, hogy a közreműködésével készített filmalkotás azon képkockáját, melyen az előadóművész szerepe szerint ittas állapotban látható, műsorelválasztóban használta fel?

Az eljáró tanács válasza:

Ad 1. A szolgálati mű fogalma először az 1970 és 1999 közötti szabályozásban merülhet föl. 1970 előtt a korábbi szabályozás volt hatályban, nevezetesen az 1921. évi LIV. sz. törvénycikk, amely viszont még nem foglalkozott a munkaviszony keretében alkotott művek jogi helyzetével. Ekkor csak a vagyoni jogok átruházásának jogintézményét szabályozta a törvény. Ennek alapján a munkáltató magánjogi alapon, jogátruházással megszerezte az alkotáshoz kapcsolódó vagyoni jogokat. Az akkori jogelmélet szerint a munkaviszony keretében alkotott művek sorsát a munkaszerződésben kellett volna szabályozni. (ld. Dr. Palágyi Róbert: A magyar szerzői jog zsebkönyve, KJK. 1959) Ez a jelen vélemény tárgyát képező esetben nem történt meg. Mivel konkrétan alkalmazható szabály nincsen, ezért analógiaként alkalmazhatóak a találmány szolgálati jellegének megítélésénél irányadó szabályok.

(1969. évi II. tv.; BH 1990. 98) Ennek alapján M. M. – mivel a rendelkezésünkre álló iratokból megállapíthatóan operatóri tevékenységet látott el a megbízó gazdálkodó szervezetnél – munkakörét ellátva működött közre a szóban forgó filmalkotás létrehozásánál, a filmalkotás tekinthető szolgálati műnek.

Az 1950-es évektől az 1980-as évek végéig, tehát közel három évtizeden át, Magyarországon az volt a jellemző, hogy a szerzők munkaviszonyban hozták létre alkotásaikat. A munkaviszony egyrészt anyagi biztonságot nyújtott az alkotóknak, másrészt garanciát is jelentett művük felhasználására. Az Szjt. 14. §-ában és a Vhr. 11. és 12. §-aiban leírt szabályozás ezt a társadalmi és gazdasági helyzetet tükrözi. A szerzők hallgatólagosan tudomásul vették, hogy ha művüket munkaviszonyban, munkaidőben, a munkáltatónál, a munkáltató eszközeinek és anyagainak felhasználásával alkották, a munkáltató igényt tarthat a felhasználásra, hasznosításra.

Ad 2. Lásd az 1. kérdésre adott választ.

Ad 3. A mű keletkezésekor hatályos jogszabály értelmében ez a felhasználás, mivel a megbízó gazdálkodó szervezet az eredeti művön változtatást hajtott végre, azaz az eredetitől eltérő célra használta föl, álláspontunk szerint átdolgozásnak minősül, amelyet viszont engedélyhez köt a törvény: 1921. évi LIV. tck. 6. §. 10. „Bitorlásnak minősül a szerző beleegyezése nélkül a műnek felhasználása mozgófényképeszeti mű céljára, továbbá a szerző beleegyezése nélkül a műnek egyéb közvetett elsajátításai, bárminemű átalakításai vagy felhasználásai, úgymint: alkalmazások (adaptálások), átdolgozások (arrangement), kivonatok, feldolgozások, regénynek, elbeszélésnek vagy költeménynek átalakításai színdarabbá és viszont stb., ha mindezek nem egyebek, mint a kérdéses mű utánképzései ugyanabban az alakban vagy más alakban oly változtatásokkal, hozzáadásokkal vagy rövidítésekkel, amelyek nem lényegesek és nem adják meg az utánképzésnek új eredeti mű jellegét.”

A jelenlegi szabályozás (1999.évi LXXVI. tv.) az átdolgozást szintén a szerző engedélyéhez köti.

29. § „A szerző kizárólagos joga, hogy a művét átdolgozza, illetve, hogy erre másnak engedélyt adjon...”

Ad 4. Igen, a munkáltató, amennyiben elfogadjuk azt, hogy szolgálati mű jött létre, megszerezte a mű felhasználási jogait, mivel a munkaszerződés a „megalkotott mű kiaknázási lehetőségeit biztosíthatja a munkáltatónak. A szerzői jogot azonban a munkáltató nem ruházhatta magára a munkaszerződés alapján.” (Dr. Palágyi Róbert: A magyar szerzői jog zsebkönyve, KJK. 1959)

Ad 5. A kérdésre első részére a válasz nem megfogalmazható, mivel az eljáró tanács fent kifejtett álláspontja szerint a film szolgálati műnek tekintendő. A második részt illetően az álláspontunk szerint a rendező-operatőr igényt tarthat díjazásra.

Ad 6. Az eljáró tanács véleménye szerint az 1964-ben készült film esetében az 1921. évi LIV. tck. volt hatályban.

Ad 7-8. Az Szjt. 101. § (3) bekezdése és Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 1. § (3) bekezdése alapján, ha a Testület felkérésre, peren kívül ad szakvéleményt, hatásköre az Szjt-ben szabályozott vagyoni jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésekre terjed ki. A megkeresők által feltett kérdések személyhez fűződő joggal kapcsolatosak, tehát nem tartoznak ebbe a körbe.

Budapest, 2004. május 14.

dr. Tomori Pál
a tanács elnöke

dr. Wéber Judit
a tanács előadó tagja

dr. Varga Ferenc
a tanács szavazó tagja